

DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIA Nr. 206

din 29 aprilie 2013

referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 414⁵ alin. 4 din Codul de procedură penală

Augustin Zegrean — președinte
 Aspazia Cojocaru — judecător
 Acsinte Gaspar — judecător
 Petre Lăzăroiu — judecător
 Mircea Ștefan Minea — judecător
 Iulia Antoanella Motoc — judecător
 Ion Prădescu — judecător
 Puskás Valentin Zoltán — judecător
 Tudorel Toader — judecător
 Oana Cristină Puică — magistrat-asistent

Cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Iuliana Nedelcu.

Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 414⁵ alin. 4 din Codul de procedură penală, excepție ridicată de Veronica Aneta și Oana Dămoc în Dosarul nr. 23.556/245/2011 al Judecătoriei Iași — Secția penală și care formează obiectul Dosarului Curții Constituționale nr. 1.218D/2012.

Dezbaterea a avut loc în ședința publică din 28 februarie 2013, fiind consemnată în încheierea de ședință de la această dată, când Curtea, având nevoie de timp pentru a delibera, în temeiul art. 260 alin. 1 din Codul de procedură penală și al art. 14 din Legea nr. 47/1992, a amânat pronunțarea pentru data de 28 martie 2013. De asemenea, la data de 28 martie 2013, în temeiul art. 58 alin. (1) teza întâi din Legea nr. 47/1992, Curtea a amânat pronunțarea pentru data de 3 aprilie 2013, apoi pentru 4 aprilie 2013 și, respectiv, 18 aprilie 2013, dată la care, având în vedere aceleași dispoziții ale art. 58 alin. (1) teza întâi din Legea nr. 47/1992, Curtea a repus cauza pe rol pentru data de 29 aprilie 2013.

La apelul nominal lipsesc părțile, față de care procedura de citare este legal îndeplinită.

Cauza este în stare de judecată.

Președintele acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care arată că obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie dispozițiile art. 414⁵ alin. 4 din Codul de procedură penală, criticate, între altele, prin raportare la principiile constituționale care privesc separația și echilibrul puterilor, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor, independența judecătorilor și supunerea lor numai legii, au fost excepției invocând faptul că Înalta Curte de Casație și Justiție a pronunțat o decizie pe calea recursului în interesul legii care vine în contradicție cu o decizie anterioară a Curții Constituționale. Mai exact, autorii excepției susțin că textul de lege criticat are caracterul obligatoriu al dezlegărilor în drept date de Înalta Curte de Casație și Justiție în soluționarea recursurilor în interesul legii, este neconstituțional, întrucât „nu se poate accepta ca deciziile Înaltei Curți de Casație și Justiție să fie obligatorii pentru instanțe atunci când nu se referă exclusiv la dezlegarea dată unor probleme de drept, când nu se referă la interpretarea dispozițiilor legale și aplicarea acestora, ci interzic aplicarea legii și își extind fără temel legal [prin încălcarea principiului separației și echilibrului puterilor, consfințit în Constituția României la art. 1 alin. (4), și prin încălcarea propriilor competențe] efectele la spețe care nu au fost supuse controlului

Judiciar al Curții”. Reprezentantul Ministerului Public consideră că motivarea excepției de neconstituționalitate conduce, astfel, la controlul de constituționalitate al unei decizii pronunțate în recurs în interesul legii, și anume Decizia nr. 8/2010 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, ceea ce este inadmisibil.

Totodată, arată că, potrivit Raportului Comisiei Europene privind analiza progreselor înregistrate în cadrul mecanismului de cooperare și verificare în perioada 2007—2012, jurisprudența inconsecventă este o deficiență majoră a sistemului judiciar din România, în condițiile unei interpretări duse la extrem a independenței judecătorilor. Dincolo de controversa existentă în literatura de specialitate cu privire la caracterul de izvor de drept al deciziilor pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție pe calea recursului în interesul legii, aceste decizii au caracter obligatoriu, așa cum a reținut și Curtea Constituțională în jurisprudența sa. În plus, Curtea Europeană Drepturilor Omului a statuat că principiul legalității nu se referă doar la lege, cu condiția ca elementul de jurisprudență care configurează notiunea de lege să aibă caracterul de previzibilitate și accesibilitate [cauza: *Cantoni împotriva Franței* — 1996 și *Pessier împotriva Franței* — 2006].

Reprezentantul Ministerului Public consideră că Decizia nr. 8/2010 a Înaltei Curți de Casație și Justiție — Secția Unite reprezintă un accident în practica instanțelor supreme și pune concluzii de respingere a excepției de neconstituționalitate. Apreciază că dispozițiile art. 414⁵ alin. 4 din Codul de procedură penală sunt constituționale în măsura în care deciziile pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție pe calea recursului în interesul legii respectă supremația Constituției și principiile de drept.

CURTEA:

având în vedere actele și lucrările dosarului, reține următoarele:

Prin încheierea din 8 martie 2012, pronunțată în Dosarul nr. 23.556/245/2011, Judecătoria Iași — Secția penală a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 414⁵ alin. 4 din Codul de procedură penală.

Excepția a fost ridicată de Veronica Aneta și Oana Dămoc cu ocazia soluționării plângerii împotriva unei rezoluții a procurorului de începere a urmăririi penale pentru mai multe fapte, între care și cele de înșulă și căminie.

În motivarea excepției de neconstituționalitate autorii acesteia susțin că dispozițiile art. 414⁵ alin. 4 din Codul de procedură penală, care instituie caracterul obligatoriu al dezlegărilor date problemelor de drept judecate de Înalta Curte de Casație și Justiție pe calea recursului în interesul legii, încalcă prevederile constituționale privind separația și echilibrul puterilor în stat, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor, egalitatea în fața legii, accesul liber la justiție, libertatea de exprimare, exercitarea cu bună-credință a drepturilor și a libertăților constituționale, rolul Parlamentului de unică autoritate legiuitoare, categoriile de legi și reglementarea prin lege organică a infracțiunilor, pedepselor și a regimului executării acestora, rolul Consiliului Legislativ, principiul legalității, independența judecătorilor și supunerea lor numai

legii, rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție, rolul Curții Constituționale de garant al supremației Constituției și efectele deciziilor Curții Constituționale. În acest sens, arată că „nu se poate accepta ca deciziile Înaltei Curți de Casație și Justiție să fie obligatorii pentru instanțe atunci când nu se referă exclusiv la dezlegarea dată unor probleme de drept, când nu se referă la interpretarea dispozițiilor legale și aplicarea acestora, ci interzic aplicarea legii și își extind fără temel legal [prin încălcarea principiului separației și echilibrului puterilor, conținut în Constituția României la art. 1 alin. (4), și prin încălcarea propriilor competențe] efectele la spețe care nu au fost supuse controlului judiciar al Curții”. În soluționarea problemelor de drept cu care a fost sesizată, Înalta Curte de Casație și Justiție nu își poate asuma rolul puterii legislative, nu poate să adopte norme noi sau să abroge norme existente. Or, prin Decizia nr. 8/2010, pronunțată în soluționarea unui recurs în interesul legii, Înalta Curte de Casație și Justiție a stabilit că normele de incriminare a insultei și calomniei cuprinse în art. 205 și 206 din Codul penal, precum și prevederile art. 207 din Codul penal privind proba verității — abrogate prin dispozițiile art. 1 pct. 56 din Legea nr. 278/2006, dispoziții declarate neconstituționale prin Decizia nr. 62/2007 a Curții Constituționale —, nu sunt în vigoare. Autorii excepției consideră că, prin Decizia nr. 8/2010 a Înaltei Curți de Casație și Justiție — invocată de procuror în argumentarea soluției de retrimitere în judecată contestate în dosarul de fond, și care ar putea fi, eventual, obligatorie pentru instanțele de judecată, dar în niciun caz pentru procurori, și doar de la publicarea în Monitorul Oficial al României, decizii și anterior acestui moment —, instanța supremă a statuat că anumite texte de lege nu sunt în vigoare, deși nu are nicio atribuție legală în acest sens, cu atât mai puțin cu cât dispozițiile de lege care incriminează insulta și calomnia sunt în vigoare și în acord cu Constituția, asupra acestor aspecte pronunțându-se Curtea Constituțională prin Decizia nr. 62/2007, care este general obligatorie.

Autorii excepției susțin că, în cuprinsul Deciziei nr. 8/2010, Înalta Curte de Casație și Justiție face referințe eronate la dispozițiile art. 64 alin. (3) din Legea nr. 24/2000 care privesc abrogarea unei dispoziții sau a unui act normativ, ce are caracter definitiv, în timp ce, prin decizia de constatare a neconstituționalității unei norme de abrogare, Curtea Constituțională nu abrogă norma abrogatoare, ci constată că aceasta este neconformă cu principiile constituționale, iar, în temeiul art. 147 din Constituție, prin nepunerea sa în acord cu dispozițiile Legii fundamentale de către Parlament, în sensul care este lămurit de Curtea Constituțională, norma abrogatoare își încetează efectele. De asemenea, arată că deciziile Curții Constituționale sunt definitive și general obligatorii, nefiind supuse revizuirii de către Înalta Curte de Casație și Justiție. Ca urmare, însă, a Deciziei nr. 8/2010 a instanței supreme, norma de abrogare constatăată ca fiind neconstituțională și-a produs din nou efectele, încălcând dreptul persoanelor de a se adresa neîngrădit justiției pentru apărarea drepturilor lor, inclusiv prin invocarea — din nou — a excepției de neconstituționalitate a unei norme de abrogare, având în vedere dispozițiile art. 29 alin. (3) din Legea nr. 47/1992, potrivit cărora nu pot face obiectul excepției prevederile constatate ca fiind neconstituționale printr-o decizie anterioară a Curții Constituționale.

Judecătoria Iași — Secția penală apreciază că excepția de neconstituționalitate este nefundată, deoarece dispozițiile art. 414^b alin. 4 din Codul de procedură penală nu aduc nicio atingere prevederilor din Constituție invocate de autorii excepției. În acest sens, arată că instituția recursului în interesul legii este o cale extraordinară de atac, a cărei rațiune izvorăște din necesitatea de a se asigura interpretarea și aplicarea unitară a legii, și nu de a se reforma hotărârile judecătorești definitive. Tocmai de aceea dezlegarea dată problemelor de drept judecate

este obligatorie pentru instanțe *ex nunc*. Totodată, referitor la critica de neconstituționalitate raportată la prevederile art. 61 din Constituție, consideră că aceasta nu poate fi reținută, întrucât scopul căii de atac a recursului în interesul legii nu este acela de creare a unor norme de drept, ci de interpretare și aplicare unitară a legii pe întreg teritoriul țării, Înalta Curte de Casație și Justiție pronunțându-se exclusiv asupra chestiunilor de drept ce au primit o soluționare diferită din partea instanțelor judecătorești.

Potrivit art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

Avocatul Poporului consideră că dispozițiile art. 414^b alin. 4 din Codul de procedură penală sunt constituționale. Arată că textul de lege criticat nu vine în contradicție cu principiul consacrat de art. 1 alin. (4) din Constituție, care prevede că: „Statul se organizează potrivit principiului separației și echilibrului puterilor — legislativă, executivă și judecătorească — în cadrul democrației constituționale”. Totodată, consideră că prevederile art. 61 din Legea fundamentală nu au incidență în cauza de față.

Președinții celor două Camere ale Parlamentului și Guvernului nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

În urma examinării încheierii de sesizare, punctul de vedere al Avocatului Poporului, raportul înocuit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispozițiile de lege criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr. 47/1992, reține următoarele:

Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art. 146 lit. d) din Constituție, precum și ale art. 1 alin. (2), ale art. 273, 310 și 29 din Legea nr. 47/1992, să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie dispozițiile art. 414^b alin. 4 din Codul de procedură penală, introduse prin art. XVIII pct. 58 din Legea nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluționării proceselor, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 714 din 26 octombrie 2010, având următorul cuprins: „*Dezlegarea dată problemelor de drept judecate este obligatorie pentru instanțe de la data publicării deciziei în Monitorul Oficial al României, Partea I*”.

În susținerea neconstituționalității acestor dispoziții de lege, autorii excepției invocă încălcarea prevederilor constituționale ale art. 1 alin. (4) și (5) privind principiul separației și echilibrului puterilor în cadrul democrației constituționale și obligația respectării Constituției, a supremației sale și a legilor, ale art. 16 alin. (2) potrivit cărora „*Nimeni nu este mai presus de lege*”, ale art. 21 alin. (1) și (2) privind accesul liber la justiție, ale art. 30 alin. (8) referitoare la limitele libertății de exprimare, ale art. 57 privind exercitarea cu bună-credință a drepturilor și a libertăților constituționale, ale art. 61 alin. (1) potrivit cărora „*Parlamentul este [...] unica autoritate legiuitoare a țării*”, ale art. 73 alin. (1) și alin. (3) lit. h) privind categoriile de legi și reglementarea prin lege organică a infracțiunilor, pedepselor și a regimului executării acestora, ale art. 79 alin. (1) referitoare la Consiliul Legislativ, ale art. 124 alin. (1) și (3) privind principiul legalității și principiul independenței judecătorilor și al supunerii lor numai legii, ale art. 126 alin. (1), (2), (3) și (4) privind instanțele judecătorești și rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție, ale art. 142 alin. (1) potrivit cărora „*Curtea Constituțională este garantul supremației Constituției*” și ale art. 147 alin. (1) și (4) referitoare la efectele deciziilor Curții Constituționale.

Excepția de neconstituționalitate este întemeiată și urmează să fie admisă pentru următoarele considerente:

1. Cadrul invocării excepției de neconstituționalitate a art. 414⁵ alin. 4 din Codul de procedură penală

Prezenta cauză aduce în fața Curții Constituționale, pe calea soluționării unei excepții de neconstituționalitate, și anume a dispozițiilor art. 414⁵ alin. 4 din Codul de procedură penală, situația determinată de pronunțarea de către Înalta Curte de Casație și Justiție, în cadrul unui recurs în interesul legii, a unei soluții obligatorii pentru instanțe, potrivit textului de lege criticat, dar contrară unei decizii deja pronunțate de Curtea Constituțională, decizie care este general obligatorie potrivit art. 147 alin. (4) din Constituție, așadar și pentru Înalta Curte de Casație și Justiție.

Astfel, prin Decizia nr. 62 din 18 Ianuarie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 104 din 12 februarie 2007, Curtea a constatat neconstituționalitatea dispozițiilor art. 1 pct. 56 din Legea nr. 278/2006 pentru modificarea și completarea Codului penal, precum și pentru modificarea și completarea altor legi, partea referitoare la abrogarea art. 205, 206 și 207 din Codul penal. În considerențele acestei decizii, Curtea a reținut, ca urmare a constatării neconstituționalității normelor abrogatoare, că acestea își încetează efectele juridice în condițiile prevăzute de art. 147 alin. (1) din Constituție, iar prevederile legale care au format obiectul abrogării (în speță, normele de încriminare a insultei și calomniei cuprinse în art. 205 și 206 din Codul penal, precum și prevederile art. 207 din Codul penal privind proba verității) continuă să producă efecte juridice.

Ulterior publicării Deciziei Curții Constituționale nr. 62/2007, practica instanțelor judecătorești a devenit neuniformă. Unele instanțe au considerat dispozițiile art. 205, 206 și 207 din Codul penal ca fiind în vigoare. În timp ce alte instanțe au considerat că aceste prevederi nu mai sunt în vigoare, pronunțând soluții de achitare întemeiate pe dispozițiile art. 10 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură penală și, respectiv, de respingere a plângerilor formulate în cadrul procedurii prevăzute în art. 278¹ din Codul de procedură penală.

Prin Decizia nr. 8 din 18 octombrie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 416 din 14 Iunie 2011, Secțiile Unite ale Înaltei Curți de Casație și Justiție au admis recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și sesizarea Colegiului de profesori al Parchetului de pe lângă Curtea de Apel București, cu privire la consecințele Deciziei Curții Constituționale nr. 62/2007. (...) În susținerea activității dispozițiilor art. 205, 206 și 207 din Codul penal și au stabilit că: „Normele de încriminare a insultei și calomniei cuprinse în art. 205 și 206 din Codul penal, precum și prevederile art. 207 din Codul penal privind proba verității, abrogate prin dispozițiile art. 1 pct. 56 din Legea nr. 278/2006, dispoziții declarate neconstituționale prin Decizia nr. 62 din 18 Ianuarie 2007 a Curții Constituționale, nu sunt în vigoare.

Având în vedere această situație concretă, autorii excepției susțin că textul de lege criticat, care instituie caracterul obligatoriu al dezlegărilor în drept date de Înalta Curte de Casație și Justiție pe calea recursului în interesul legii, este neconstituțional, „întrucât nu se poate accepta ca deciziile Înaltei Curți de Casație și Justiție să fie obligatorii pentru instanțe atunci când nu se referă exclusiv la dezlegarea dată unor probleme de drept, când nu se referă la interpretarea dispozițiilor legale și aplicarea acestora, ci interzic aplicarea legii și își extind fără temelie legală (prin încălcarea principiului separației și echilibrului puterilor, conștient în Constituția României la art. 1 alin. (4), și prin încălcarea propriilor competențe) efectele la spețe care nu au fost supuse controlului judiciar al Curții”.

În considerarea cadrului specific al invocării prezentei excepții de neconstituționalitate, Curtea se va referi în continuare, în mod distinct, la decizia pronunțată de Curtea Constituțională, pe de o parte, și la decizia pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, pe de altă parte, precum și la efectele și consecințele acestora în planul controlului de constituționalitate al textului de lege criticat în prezenta cauză.

2. Decizia Curții Constituționale nr. 62 din 18 Ianuarie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 104 din 12 februarie 2007

Decizia nr. 62/2007, prin care Curtea Constituțională a constatat neconstituționalitatea dispozițiilor art. 1 pct. 56 din Legea nr. 278/2006 pentru modificarea și completarea Codului penal, precum și pentru modificarea și completarea altor legi, partea referitoare la abrogarea art. 205, 206 și 207 din Codul penal, dă expresie jurisprudenței consecvente a Curții în aceeași materie.

Curtea reține în acest sens că, la data adoptării Codului penal, infracțiunile contra demnității persoanei au fost consacrate în titlul II din partea specială și au format obiect de reglementare pentru cap. IV, cuprinzând infracțiunile de insultă [art. 205] și calomnie [art. 206], dispoziții completate printr-o cauză specială de înălțurare a caracterului penal al faptei, și anume proba verității [art. 207].

În mod constant, Curtea Constituțională a respins ca neîntemeiate excepțiile de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 205, 206 și 207 din Codul penal, statuând că legiștorul încriminează și sancționează faptele de insultă și calomnie ca infracțiuni contra demnității persoanei — valoare esențială prevăzută în art. 1 alin. (3) din Constituție (a se vedea Decizia nr. 134 din 8 Iulie 2000, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 393 din 23 august 2000, Decizia nr. 308 din 15 noiembrie 2001, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 21 din 16 Ianuarie 2002, Decizia nr. 337 din 29 noiembrie 2001, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 75 din 31 Ianuarie 2002, Decizia nr. 95 din 21 martie 2002, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 301 din 8 mai 2002, sau Decizia nr. 298 din 8 Iulie 2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 581 din 14 august 2003).

Invocând asigurarea libertății de exprimare și apărând că demnitatea persoanei poate fi ocrotită în mod eficient chiar și numai prin intermediul normelor dreptului civil, Parlamentul a abrogat, prin art. 1 pct. 56 din Legea nr. 278/2006, dispozițiile din Codul penal referitoare la insultă, calomnie și proba verității.

Urmand aceeași linie jurisprudențială, Curtea a constatat neconstituționalitatea abrogării acestor dispoziții și a reținut, prin Decizia nr. 62/2007, că dezincriminarea infracțiunilor de insultă și calomnie contravine prevederilor constituționale ale art. 1 alin. (3) care consacră demnitatea omului ca fiind una din valorile supreme în statul de drept, ale art. 16 privind egalitatea în drepturi, ale art. 21 referitoare la liberul acces la justiție, ale art. 30 alin. (6) privind mijtele libertății de exprimare și ale art. (8) potrivit cărora „*Delictele de presă se stabilesc prin lege*”, precum și prevederilor art. 6 referitoare la dreptul la un proces echitabil și ale art. 13 privind dreptul la un recurs efectiv din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, respectiv ale art. 10 paragraful 2 din Convenție și ale art. 19 paragraful 3 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, prevederi referitoare la limitele exercitării libertății de exprimare.

În raport cu contextul legislativ existent la momentul pronunțării Deciziei nr. 62/2007, Curtea a reținut că „prin abrogarea dispozițiilor legale menționate s-a creat un inadmisibil vid de reglementare, contrar dispoziției constituționale care garantează demnitatea omului ca valoare supremă. În absența ocrotirii juridice prevăzute de art. 205, 206 și 207 din Codul

penal, demnitatea, onoarea și reputația persoanelor nu mai beneficiază de nicio altă formă de ocrotire juridică reală și adecvată". Curtea a mai motivat că „nu poate reține existența unei ocrotiri juridice reale prin posibilitatea recunoscută de instanțele judecătorești persoanelor vătămate prin infracțiunile menționate, de a obține daune morale în cadrul procesului civil, deoarece o asemenea formă de ocrotire juridică nu este reglementată explicit, ci este instituită pe cale jurisprudențială. Pe de altă parte, recurgerea la procesul civil, întemeiată, prin analogie, pe dispozițiile art. 998 din Codul civil — care reglementează răspunderea patrimonială pentru prejudiciile produse prin fapte ilicite — nu constituie o protecție juridică adecvată în cazul analizat, deoarece dezonoarea este prin natura sa ireparabilă, iar demnitatea umană nu poate fi evaluată în bani și nici compensată prin foloase materiale”.

Motivarea deciziei a avut în vedere, prin urmare, semnificația dată de legiuitorul constituant demnității umane — „valoare supremă” și garantată potrivit art. 1 alin. (3) din Constituție —, în contextul abrogării unor dispoziții legale care institui un nivel de protecție a acestei valori, apreciat în mod consecvent în jurisprudența Curții Constituționale ca fiind în concordanță cu dispozițiile constituționale. Renunțarea la una dintre modalitățile care asigurau o protecție efectivă a acestei valori, astfel cum considerentele deciziei Curții Constituționale au relevat, cu consecința trecerii la un standard inferior de ocrotire a demnității în raport cu cel anterior consacrat de legislația infraconstituțională, constituie o încălcare a principiului constituțional menționat.

De altfel, și în prezent înfrînarea faptelor de insultă și calomnie se regăsește, cu diverse particularități, în majoritatea legislațiilor penale moderne, prin care sunt reglementate ca infracțiuni faptele îndreptate împotriva demnității persoanei.

Potrivit unui studiu realizat în acest sens de către Comitetul direct or cu privire la mass media și societatea informațională din cadrul Consiliului European (*Steering Committee on Media and Information Society* — CDMSI) asupra legislației în materie din statele membre ale Consiliului European și aplicarea acesteia în lumina jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului — actualizat pe baza informațiilor agențiilor de legătură și instanțelor de jurisdicție constituțională transmise Curții Constituționale a României în cadrul colaborării prin intermediul Comisiei de la Veneția —, dispozițiile penale referitoare la insultă și calomnie caracterizează legislația celor mai multe dintre statele membre ale Consiliului European.

Curtea constată astfel că, într-un număr de 34 de state membre ale Consiliului European, ocrotirea demnității se realizează atât prin mijloace de drept penal, cât și prin mijloace de drept civil, faptele de insultă și calomnie constituind, în condițiile legii, și cu particularități specifice fiecărui stat, infracțiuni [Albania, Andorra, Austria, Azerbaidjan, Belgia, Bulgaria, Croația, Danemarca, Elveția, Finlanda, Franța, Germania (unde este incriminată atât calomnia îndreptată împotriva vieții private, cât și calomnia îndreptată împotriva vieții publice), Grecia, Islanda, Italia, Liechtenstein, Lituania, Luxemburg, Malta, Monaco, Norvegia, Polonia, Portugalia, Republica Cehă, San Marino, Serbia, Slovacia, Slovenia, Spania, Suedia, Turcia, Țările de Jos, Ungaria]. În Federația Rusă faptele în cauză au fost dezincriminate în 2011 și reincriminate în 2012.

Într-un număr de 12 state membre ale Consiliului European, aceste fapte au fost dezincriminate total — ocrotirea demnității realizându-se doar prin mijloace de drept civil — sau parțial [Ucraina, în 2001; Bosnia și Herțegovina, în 2002; Estonia, în 2002 (cu unele excepții referitoare la subiecte pasive calificate); Cipru, în 2003 (cu unele excepții referitoare la subiecte pasive

calificate); Georgia, în 2004; Republica Moldova, în 2004; Regatul Unit, în 2009; Letonia, în 2009; Armenia, în 2010; Irlanda, în 2010; Muntenegru, în 2011; Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, în 2012].

Faptele de insultă și calomnie constituie, în condițiile legii, infracțiuni și în unele state care nu sunt membre ale Consiliului European, de exemplu, în Belarus, Chile și în unele state mexicane. De menționat că legislațiile statelor cuprind, adesea, reglementări distincte cu privire la faptele de defărmare săvârșite prin presă sau asupra președintelui statului și înalților demnitari ori împotriva națiunii.

Cât privește jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului referitoare la libertatea de exprimare, în general, și la faptele de defărmare, în special, se constată că aceasta subliniază importanța libertății de exprimare, considerată a fi „unul dintre fundamentele esențiale ale unei societăți democratice”, precizându-i totodată limitele, astfel cum sunt acestea consacrate de art. 10 paragraful 2 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, potrivit căruia „Exercitarea acestor libertăți ca comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a morții, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești”. De exemplu, Hotărârea din 8 iulie 1986 pronunțată în Cauza *Lingens împotriva Austriei*, Hotărârea din 22 februarie 1989 pronunțată în Cauza *Barfod împotriva Danemarcei*, Hotărârea din 23 aprilie 1992 pronunțată în Cauza *Castells împotriva Spaniei*, Hotărârea din 13 iulie 1995 pronunțată în Cauza *Tolstoy Miloslavsky împotriva Regatului Unit*, Hotărârea din 21 ianuarie 1999 pronunțată în Cauza *Janowski împotriva Poloniei*, Hotărârea din 15 iunie 2000 pronunțată în Cauza *Erdogdu împotriva Turciei*, Hotărârea din 18 iulie 2000 pronunțată în Cauza *Şener împotriva Turciei*, Hotărârea din 28 septembrie 2000 pronunțată în Cauza *Lopes Gomes de Silva împotriva Portugaliei*, Hotărârea din 8 februarie 2001 pronunțată în Cauza *Tammer împotriva Estoniei*, Hotărârea din 19 aprilie 2001 pronunțată în Cauza *Marónek împotriva Sloveției*, Hotărârea din 29 iunie 2004 pronunțată în Cauza *Chauvy și alții împotriva Franței*, Hotărârea din 17 decembrie 2004 pronunțată în Cauza *Çiğmancı și Mazare împotriva României*, Hotărârea din 22 februarie 2005 pronunțată în Cauza *Fekdemir împotriva Turciei*, Hotărârea din 16 decembrie 2005 pronunțată în Cauza *Kyprianou împotriva Ciprului*, Hotărârea din 25 aprilie 2006 pronunțată în Cauza *Dammann împotriva Elveției*, Hotărârea din 17 octombrie 2006 pronunțată în Cauza *Gourguichidze împotriva Georgiei*, Hotărârea din 16 februarie 2007 pronunțată în Cauza *Boldea împotriva României*, Hotărârea din 17 iulie 2008 pronunțată în Cauza *Rizzo împotriva Italiei*, Hotărârea din 20 octombrie 2009 pronunțată în Cauza *Lombardi Vallauri împotriva Italiei*, Hotărârea din 3 decembrie 2009 pronunțată în Cauza *Karsai împotriva Ungariei*, Hotărârea din 8 mai 2010 pronunțată în Cauza *Brunel-Lecomte și Lyon Mag împotriva Franței*, Hotărârea din 12 octombrie 2010 pronunțată în Cauza *Nur Radyo Ve Televizyon Yayıncılığı A.Ş. împotriva Turciei (nr. 2)*, Hotărârea din 15 martie 2011 pronunțată în Cauza *Otegi Mondragon împotriva Spaniei* și Hotărârea din 12 septembrie 2011 pronunțată în Cauza *Palomo Sánchez și alții împotriva Spaniei*.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat în mod constant asupra necesității existenței unui just echilibru între, pe

de o parte, protecția libertății de exprimare, consacrată de art. 10 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, și, pe de altă parte, dreptul la reputație, care, de asemenea, este protejat de Convenție, prin art. 8, ca element al vieții private, reținând că această condiție poate necesita adoptarea unor măsuri pozitive adecvate pentru a garanta respectarea efectivă a vieții private în relațiile dintre indivizi (de exemplu, Hotărârea din 17 decembrie 2004 pronunțată în Cauza *Cumpănă și Mazăre împotriva României*, paragraful 91). Pentru a vedea dacă sunt respectate cerințele impuse de paragraful 2 al art. 10 din Convenție, Curtea, în cazul existenței unei ingerințe în exercitarea libertății de exprimare, procedează la analiza următoarelor elemente: dacă ingerința este „prevăzută de lege”, dacă vizează unul sau mai multe dintre scopurile legitime menționate de respectivul paragraf și dacă este „necesară într-o societate democratică” pentru atingerea acestor scopuri [Hotărârea din 17 decembrie 2004 în Cauza *Cumpănă și Mazăre împotriva României*, paragraful 85, și Hotărârea din 15 februarie 2007 pronunțată în Cauza *Boldea împotriva României*, paragraful 47].

Acest echilibru este evaluat diferit în statele membre ale Consiliului European, în funcție de contextul socio-istoric specific fiecărui stat și de gradul de protecție pe care constituțiile îi acordă unor drepturi și valori fundamentale, ceea ce determină diferențe substanțiale ale legislațiilor în materie, reflectate, de exemplu, în grade diferite de acordare a daunelor și costurilor procedurale, definiții diferite, diverse limitări și inversarea sarcinii probei în anumite jurisdicții.

Cât privește libertatea de exprimare prin presă, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut ca element important rolul indispensabil de „câine de pază” care revine presei într-o societate democratică. (de exemplu, Hotărârea din 27 martie 1996 pronunțată în Cauza *Goodwin împotriva Regatului Unit*, paragraful 39). Presa nu trebuie să depășească însă anumite limite, ținând în special de protecția reputației și drepturilor altor persoane. Totuși, în revine sarcina de a comunica, pentru îndeplinirea sarcinilor și a responsabilităților sale, informații și idei asupra unor chestiuni politice, precum și asupra altor subiecte de interes general (a se vedea, printre multe altele, Hotărârea din 24 februarie 1997 pronunțată în Cauza *De Haes și Gijssels împotriva Belgiei*, paragraful 37, Hotărârea din 25 iunie 2002 pronunțată în Cauza *Colombani și alții împotriva Franței*, paragraful 55, și Hotărârea din 17 decembrie 2004 pronunțată în Cauza *Cumpănă și Mazăre împotriva României*, paragraful 93).

În această jurisprudență, Curtea Europeană a Drepturilor Omului și-a bazat soluțiile pronunțate și considerentele de interpretare noțiunii de democrație. Desi nu oferă o definiție exactă a acestei noțiuni, instanța de la Strasbourg menționează aspectele sale constituive: pluralismul, toleranța și spiritul deschis, fără de care nu poate exista o societate democratică. Realizarea unei societăți democratice presupune existența unei dezbateri publice deschise. Prin urmare, merita de apreciere a statelor pentru restrângerea libertății de exprimare și de informare în probleme de interes public, inclusiv probleme politice, este limitată sub acest aspect. În plus, orice prevedere legală, care, prin sancțiuni speciale, oferă polițienilor, membrilor guvernului și înalților funcționari protecție specială împotriva defăimării, nu este compatibilă cu art. 10 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. În acest sens, de la Hotărârea din 8 iulie 1986 pronunțată în Cauza *Lingens împotriva Austriei* la Hotărârea din 15 martie 2011 pronunțată în Cauza *Otegi Mondragon împotriva Spaniei*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a aplicat noțiunea de prag ridicat de toleranță pentru critică în ceea ce privește polițienii, membrii guvernului și șefii de stat.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului nu a condamnat sancționarea penală a insultei și calomniei, dar a criticat utilizarea de sancțiuni penale ca răspuns la acte considerate defăimătoare. Poziția Curții Europene a Drepturilor Omului se

bazează pe importanța pe care o acordă cetățenilor, în general, și, în special, jurnaliștilor, pentru a nu fi descurajați să își exprime opiniile cu privire la chestiuni de interes public, de teama unor sancțiuni penale sau de altă natură. Ceea ce a criticat Curtea de la Strasbourg este utilizarea excesivă a prevederilor penale, reținându-se, cât privește jurnaliștii, că aplicarea chiar a unei sancțiuni penale ușoare are repercusiuni majore pentru capacitatea acestora de a-și exercita atribuțiile, simpla existență a unor dispoziții de drept penal cu privire la defăimare având un efect descurajator și, prin urmare, afectând libertatea de exprimare și de informare.

Se constată, așadar, o distincție clară în ceea ce privește situația jurnaliștilor și a presei, în general, în considerarea rolului acestora din urmă într-o societate democratică. Este, de altfel, o distincție pe care și Constituția României o prevede, iar Curtea Constituțională a reținut-o în Decizia nr. 62/2007, statuând că: „abrogarea art. 205, 206 și 207 din Codul penal contravine și dispozițiilor art. 30 alin. (8) din Constituție, în cazurile în care infracțiunile de insultă și calomnie sunt săvârșite prin presă. Textul constituțional menționat prevede că *„delictele de presă se stabilesc prin lege*”. În absența oricărei distincții, rezultă că delictele de presă se pot stabili prin lege specială — de exemplu, printr-o lege a presei, cum se întâmplă în Franța — sau prin legea penală comună, care este în cazul de față Codul penal. Astfel, dimensiunea constituțională a delictelor de presă impune ca acestea să nu poată fi eliminate din legislație, ci, așa cum s-a arătat, supuse unui regim sancționator la libera alegere a legiuitorului.”

Potrivit aceleiași jurisprudențe a Curții Europene a Drepturilor Omului este necesar ca legea să ofere garanții adecvate și eficiente împotriva sancțiunilor sau sancțiilor disproportionale cu privire la libertatea de exprimare, iar judecătorii, în argumentarea hotărârilor, să urmărească elementele avute în vedere de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în jurisprudența sa, ori de câte ori acestea sunt relevante în circumstanțele cazului.

3. Efectul specific al deciziilor Curții Constituționale prin care se constată neconstituționalitatea normelor abrogătoare

Dispozițiile legale de abrogare nu sunt exceptate de la controlul de constituționalitate, instanța de contencios constituțional poate decide în legătură cu constituționalitatea unei norme de abrogare, în condițiile în care, pe de o parte, prezumția de constituționalitate a legii este o prezumție relativă, iar, pe de altă parte, prevederile art. 64 alin. (3) teză a doua din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată, cu modificările și completările ulterioare, potrivit cărora: *„Nu este admis ca prin abrogarea unui act de abrogare anterior să se repună în vigoare actul normativ înținat”*, se adresează legiuitorului, vizând activitatea de legiferare. În acest sens, Curtea s-a pronunțat atât prin Decizia nr. 62/2007, cât și prin alte decizii (de exemplu, Decizia nr. 20 din 2 februarie 2000, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 72 din 18 februarie 2000, Decizia nr. 778 din 12 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 465 din 6 iulie 2009, Decizia nr. 783 din 12 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 404 din 15 iunie 2009, Decizia nr. 414 din 14 aprilie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 291 din 4 mai 2010, Decizia nr. 694 din 20 mai 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 392 din 14 iunie 2010, și Decizia nr. 1.039 din 5 decembrie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 61 din 29 ianuarie 2013).

Curtea a reținut, de principiu, că „art. 146 lit. d) din Constituție nu exceptează de la controlul de constituționalitate dispozițiile legale de abrogare și că, în cazul constatării neconstituționalității lor, acestea își încetează efectele juridice în condițiile prevăzute de art. 147 alin. (1) din Constituție, iar prevederile legale care au format obiectul abrogării continuă să producă efecte”.

Efectele deciziilor Curții Constituționale sunt consacrate expres prin prevederile art. 147 alin. (1) din Constituție, potrivit cărora: „Dispozițiile din legile și ordonanțele în vigoare, precum și cele din regulamente, constatate ca fiind neconstituționale, își încetează efectele juridice la 45 de zile de la publicarea deciziei Curții Constituționale dacă, în acest interval, Parlamentul sau Guvernul, după caz, nu pun de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile Constituției. Pe durata acestui termen, dispozițiile constatate ca fiind neconstituționale sunt suspendate de drept”.

Efectul specific al deciziilor de constatare a neconstituționalității dispozițiilor legale de abrogare, precizat de Curtea Constituțională în constatările deciziilor menționate, dă expresie și eficiență — în situația particulară a constatării neconstituționalității actului abrogator și a lipsei intervenției Parlamentului sau Guvernului pentru punerea de acord a prevederilor neconstituționale cu dispozițiile Constituției — normelor constituționale cuprinse în art. 142 alin. (1) care consacră rolul Curții Constituționale de garant al supremației Constituției și în art. 147 alin. (4) care statuează că deciziile Curții sunt general obligatorii.

Prin Decizia nr. 62/2007, Curtea Constituțională a constatat că dispozițiile art. 1 pct. 68 din Legea nr. 278/2006, partea referitoare la abrogarea art. 205, 206 și 207 din Codul penal, sunt neconstituționale, deoarece, în esență, prin abrogarea dispozițiilor legale menționate s-a creat un inadmisibil vid de reglementare, contrar dispoziției constituționale care garantează demnitatea omului, ca valoare supremă. În absența ocrotirii juridice prevăzute de art. 205, 206 și 207 din Codul penal, demnitatea, onoarea și reputația persoanelor nu mai beneficiază de nicio altă formă de ocrotire juridică reală și adecvată. Or, a accepta că singurul efect al deciziilor Curții Constituționale este acela al încetării efectelor juridice ale textului constatat ca fiind neconstituțional, în termen de 45 de zile de la publicarea deciziei în Monitorul Oficial al României, înseamnă a accepta că decizia Curții Constituționale nu are, în realitate, niciun efect, deoarece situația care a determinat constatarea neconstituționalității va continua să subsiste, respectiv demnitatea, onoarea și reputația persoanelor nu vor beneficia, în continuare, de nicio formă de ocrotire juridică reală și adecvată.

Curtea constată că în astfel de cazuri nu intervine o abrogare a abrogării”, pentru a se putea reține incidența dispozițiilor art. 64 alin. (3) teza a doua din Legea nr. 24/2000 potrivit cărora „Nu este admis ca prin abrogarea unui act de abrogare anterior să se repună în vigoare actul normaliv inițial” — dispoziții opozabile legiului în activitatea de legiferare —, ci este vorba de un efect specific al deciziilor de constatare a neconstituționalității unei norme abrogatoare, efect întemeiat pe prevederile constituționale ale art. 142 alin. (1) care consacră rolul Curții Constituționale de garant al supremației Constituției și ale art. 147 alin. (4), potrivit cărora deciziile Curții sunt general obligatorii. De altfel, Curtea a evidențiat în mod expres această distincție în cuprinsul deciziilor nr. 414/2010 și nr. 1.039/2012, reținând că „acesta este un efect specific al pierderii legitimității constituționale [...] și sancțiune diferită și mult mai gravă decât o simplă abrogare a unui text normaliv”.

De asemenea, Curtea reține că, în afară de Decizia nr. 62/2007, toate celelalte decizii ale sale prin care au fost constatate ca fiind neconstituționale norme abrogatoare au avut ca efect imediat repunerea în vigoare a normelor abrogate, consecință necontestată nici în jurisprudența instanței supreme.

Astfel, Curtea reține, cu titlu exemplificativ, efectele declarării ca neconstituționale a normelor care abrogau gratuitatea acțiunilor având ca obiect despăgubiri materiale pentru daune morale [Decizia nr. 778 din 12 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 465 din 6 iulie 2009, având

drept consecință repunerea în vigoare a normelor care prevedeau gratuitatea respectivelor acțiuni]; motivul de recurs pentru lipsa elementelor constitutive ale unei infracțiuni [Decizia nr. 694 din 20 mai 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 392 din 14 iunie 2010, având drept consecință repunerea în vigoare a conținutului anterior al art. 385⁹ alin. 1 pct. 12 din Codul de procedură penală]; motivul de recurs existent atunci când hotărârea este contrară legii sau când prin hotărârea s-a făcut o greșită aplicare a legii [Decizia nr. 783 din 12 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 404 din 15 iunie 2009, având drept consecință repunerea în vigoare a conținutului anterior al art. 385⁹ alin. 1 pct. 17¹ din Codul de procedură penală]. Spre exemplu, în acest sens, Înalta Curte de Casație și Justiție — Secția penală, prin Decizia nr. 2.461 din 26 iunie 2009, a reținut că: „prin decizia Curții Constituționale nr. 783 din 12 mai 2009 — publicată în Monitorul Oficial la 15 iunie 2009 — s-a admis excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 1 pct. 185 din Legea nr. 356/2006 pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală. Curtea Constituțională a motivat că abrogarea art. 385⁹ alin. 1 pct. 17¹ din Codul de procedură penală, prin dispozițiile declarate neconstituționale, încalcă dispozițiile constituționale ale art. 21 privind accesul liber la Justiție, precum și ale art. 20 din Constituție referitoare la tratatele internaționale privind drepturile omului raportate la prevederile art. 6 referitoare la dreptul la un proces echitabil și ale art. 13 privind dreptul la un recurs efectiv din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Așa fiind, critica formulată de inculpați prin referirea la cazul de casă, prevăzută în art. 385⁹ alin. 1 pct. 17¹ din Codul de procedură penală devine actuală și posibilă”.

4. Deciziile Curții Constituționale și deciziile Înaltei Curți de Casație și Justiție — expresie a unor competențe specifice, strict prevăzute de lege

Curtea constată că situația relevată de autori a excepției de neconstituționalitate pune în evidență încălcarea prevederilor constituționale ale art. 1 alin. (3) și (5) din care se desprinde principiul securității juridice, ale art. 1 alin. (4) referitoare la principiul separației și echilibrului puterilor — legislativă, executivă și judecătorească — în cadrul democrației constituționale, ale art. 126 alin. (3) privind rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție, ale art. 142 alin. (1), potrivit cărora „Curtea Constituțională este garantul supremației Constituției” și ale art. 147 alin. (1) și (4) referitoare la efectele deciziilor Curții Constituționale.

În condițiile existenței unor decizii contrare — dar, deopotrivă, obligatorii pentru instanțele de judecată — pronunțate de Curtea Constituțională, pe de o parte, și de Înalta Curte de Casație de Justiție, pe de altă parte, se pune problema distincțiilor dintre efectele juridice ale deciziilor celor două instanțe, precum și a temelului de drept care fundamentează preeminența uneia sau a celeia dintre deciziile contrare. Problema este cu atât mai sensibilă, cu cât ambele categorii de decizii sunt obligatorii pentru instanțele de judecată, și anume decizia Curții Constituționale, în temeiul art. 147 alin. (4) din Constituție, respectiv cea a Înaltei Curți de Casație și Justiție, în temeiul art. 414³ alin. 4 din Codul de procedură penală.

Această problemă a fost deja supusă analizei Curții Constituționale, cu prilejul obiectiei de neconstituționalitate soluționate prin Decizia nr. 2 din 11 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 131 din 23 februarie 2012, cu privire la dispozițiile Legii pentru modificarea și completarea Legii nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor și ale Legii nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii. Cu acest prilej, Curtea a reținut că „dispozițiile art. 99 lit. 5) din Legea nr. 303/2004, modificată, care reglementează ca abatere disciplinară «nerespectarea deciziilor

Curții Constituționale ori a deciziilor pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție în soluționarea recursurilor în interesul legii», [...] dau expresie și eficiență prevederilor art. 126 alin. (3), respectiv celor ale art. 147 alin. (4) din Constituție». Totodată, Curtea a constatat că „ambele categorii de decizii [...] dau expresie unei competențe specifice, strict prevăzute de lege. Prin urmare, [...], respectarea lor nu împiedică exercitarea competențelor legale ale instanțelor de judecată.”

Cu alte cuvinte, competența diferită a celor două instanțe, stabilită de legiuitorul constituant și dezvoltată prin norme infraconstituționale, elimină posibilitatea soluțiilor contradictorii și asigură respectarea, deopotrivă, a deciziilor pronunțate de Curtea Constituțională în exercitarea controlului de constituționalitate și de Înalta Curte de Casație și Justiție în soluționarea recursurilor în interesul legii.

Astfel, potrivit art. 142 alin. (1) din Constituție, „Curtea Constituțională este garantul supremației Constituției”, atribuțiile sale fiind prevăzute de art. 146 din Legea fundamentală. În temeiul art. 147 alin. (4) teza a doua din Constituție, „De la data publicării, deciziile [Curții Constituționale] sunt general obligatorii și au putere numai pentru viitor”. Textul constituțional citat nu distinge nici în funcție de tipurile de decizii pe care Curtea Constituțională le pronunță, nici în funcție de conținutul acestor decizii, ceea ce conduce la concluzia că toate deciziile acestei Curți, în întregul lor, sunt general obligatorii. Curtea Constituțională s-a pronunțat în acest sens, de exemplu, prin Decizia nr. 847 din 8 iulie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 606 din 14 august 2008, prin care a reținut că „decizia de constatare a neconstituționalității face parte din ordinea juridică normală și prin efectul acesteia prevederile neconstituționale încetând să se aplice pentru viitor”. Tot astfel, prin Decizia Plenului Curții Constituționale nr. 1 din 17 ianuarie 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 16 din 26 ianuarie 1996, privind obligativitatea deciziilor sale pronunțate în cadrul controlului de constituționalitate, s-a reținut că „puterea de lucru judecat și în instanțele judecătorești, deci și deciziile Curții Constituționale, se atasează nu numai dispozitivului, ci și considerentelor pe care se sprijină acesta”. Curtea a mai statuat, de exemplu, prin Decizia nr. 1.415 din 4 noiembrie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 798 din 23 noiembrie 2009; că „atât considerentele, cât și dispozitivul deciziilor sale sunt general obligatorii și se impun cu aceeași forță tuturor subiecților de drept în consecință, atât Parlamentului, cât și Guvernului, respectiv autoritățile și instituțiile publice urmează în aplicarea legii criticate, să respecte cele stabilite de Curtea Constituțională în considerentele și dispozitivul prezentei decizii”.

În ceea ce privește competența Înaltei Curți de Casație și Justiție, care se reflectă în reglementarea infraconstituțională a recursului în interesul legii, aceasta este prevăzută de art. 126 alin. (3) din Constituție, potrivit căruia: „Înalta Curte de Casație și Justiție asigură interpretarea și aplicarea unitară a legii de către celelalte instanțe judecătorești, potrivit competenței sale”. Curtea Constituțională a statuat, prin Decizia nr. 838 din 27 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 461 din 3 iulie 2009, că „în exercitarea atribuției prevăzute de art. 126 alin. (3) din Constituție, Înalta Curte de Casație și Justiție are obligația de a asigura interpretarea și aplicarea unitară a legii de către toate instanțele judecătorești, cu respectarea principiului fundamental al separației și echilibrului puterilor, consacrat de art. 1 alin. (4) din Constituția României. Înalta Curte de Casație și Justiție nu are competența constituțională să instituie, să modifice sau să abroge norme juridice cu putere de lege ori să efectueze controlul de constituționalitate al acestora.” Așadar, competența Înaltei Curți de Casație și Justiție privind soluționarea recursului în interesul legii este dublu circumstanțiată — numai cu privire la

„interpretarea și aplicarea unitară a legii” și numai cu privire la „celelalte instanțe judecătorești”.

Curtea Constituțională decide asupra constituționalității legilor, în timp ce Înalta Curte de Casație și Justiție, prin intermediul recursului în interesul legii, decide asupra modului de interpretare și aplicare a conținutului normelor juridice. Pe de altă parte, prin efectele produse, deciziile Curții Constituționale sunt general obligatorii potrivit art. 147 alin. (4) din Constituție, inclusiv pentru legiuitor, în timp ce deciziile pronunțate pe calea recursului în interesul legii se adresează judecătorului de la instanțele judecătorești.

Ca urmare, față de textul constituțional de referință al art. 126 alin. (3), sintagma „dezlegarea dată problemelor de drept judecate”, cuprinsă în art. 414⁵ alin. 4 din Codul de procedură penală, pe de o parte, nu poate privi decât interpretarea și aplicarea unitară a conținutului dispozițiilor legale, cu sensul de acte normative, iar nu și a deciziilor Curții Constituționale și a efectelor pe care acestea le produc, și, pe de altă parte, nu poate privi decât interpretarea și aplicarea unitară a legii de către instanțele judecătorești, iar nu și de către Curtea Constituțională, care este o autoritate distinctă de sistemul judecătoresc. Altfel spus, numai în aceste condiții „dezlegarea dată problemelor de drept judecate” poate fi obligatorie, pentru că numai în aceste condiții poate exista o compatibilitate cu normele constituționale. Orice altă interpretare este în contradicție cu prevederile art. 147 alin. (1) și (4) din Constituție, deoarece, în ipoteza deciziei Curții Constituționale, determinând că recursul în interesul legii să fie transformat, cu încălcarea Constituției, într-o formă de control al actelor Curții Constituționale.

5. Decizia nr. 8 din 18 octombrie 2010 a Secțiilor Unite ale Înaltei Curți de Casație și Justiție, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 416 din 14 iunie 2011

Contra prevederilor constituționale ale art. 147 alin. (1) și (4), procurorul general al României a promovat un recurs în interesul legii „cu privire la consecințele Deciziei Curții Constituționale nr. 62/2007 [...] asupra activității dispozițiilor art. 205, 206 și 207 din Codul penal”. Altfel spus, Înalta Curte de Casație și Justiție a fost solicitată ca, prin intermediul recursului în interesul legii, să se pronunțe în legătură cu efectele deciziei Curții Constituționale.

Deși s-a aflat în fața unui recurs inadmisibil, având ca obiect starea legii — în loc de interpretare și aplicare unitară a acesteia —, Înalta Curte de Casație și Justiție a înfirmat Decizia nr. 62/2007 a Curții Constituționale, reținând următoarele: „[...] cea vreme faptelor de însușă și de calorință, dezincriminate prin art. 1 pct. 66 din Legea nr. 278/2006, nu au mai fost reincriminate de puterea legiuitoare, singura abilitată în un stat de drept să o facă, nu se poate considera că faptele respective ar constitui infracțiuni și că taxele de lege abrogate în care erau incriminate ar fi reținut în vigoare. Prin urmare, neexercitarea de către Parlament a prerogativei de a reexamina textul de lege, considerat neconstituțional, nu poate conduce univoc la soluția de suplînire a acestei puteri esențiale în cadrul statului de drept și la emiterea în numele ei, de către o altă autoritate, a unei dispoziții de abrogare, un asemenea procedeu fiind inadmisibil și în raport cu prevederea înscrisă în art. 64 alin. (3) din Legea nr. 24/2000, republicată, prin care s-a stabilit, cu valoare de neîntărat pentru tehnica legislativă, că „nu este admis ca prin abrogarea unui act de abrogare anterior să se repună în vigoare actul normaliv inițial.”

Curtea constată faptul că Înalta Curte de Casație și Justiție, în soluționarea recursurilor în interesul legii, a revenit asupra jurisprudenței sale în privința efectelor deciziilor Curții Constituționale de constatare a neconstituționalității normelor abrogatoare.

Astfel, prin Decizia nr. 3 din 4 aprilie 2011, pronunțată în recurs în interesul legii și publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 350 din 19 mai 2011, Înalta Curte de Casație și Justiție a reținut următoarele: „Prin Decizia nr. 62/2007, Curtea Constituțională a înăturat orice dubiu cu privire la efectele declarării neconstituționalității unor dispoziții de abrogare, stabilind că, în cazul constatării neconstituționalității lor, acestea își încetează efectele juridice în condițiile prevăzute de art. 147 alin. (1) din Constituție, iar prevederile legale care au format obiectul abrogării continuă să producă efecte juridice. Această interpretare dată de Curtea Constituțională înseși efectelor unei decizii prin care s-a declarat neconstituțional un text de abrogare face ca hotărârile instanțelor interne prin care a fost respinsă cererea reclamantilor, cu motivarea că decizia Curții Constituționale nu poate activa un text abrogat, să fie total lipsite de temei legal. [...] Or, potrivit art. 11 alin. (3) din Legea nr. 47/1992, republicată, deciziile Curții Constituționale sunt obligatorii, ceea ce înseamnă că ele trebuie aplicate întocmai, nu numai în ceea ce privește dispozițiivul deciziei dar și considerentele care îl explicitează”. Prin aceeași decizie s-a arătat că instanțele de judecată sunt „obligate să se conformeze deciziilor Curții Constituționale și să nu dea eficiență actelor normative declarate neconstituționale”.

În continuare, Înalta Curte de Casație și Justiție, prin Decizia nr. 11 din 8 octombrie 2012, pronunțată în recurs în interesul legii și publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 734 din 31 octombrie 2012, a reluat jurisprudența Curții Constituționale cu privire la efectele deciziilor aceștia în privința normelor de abrogare declarate neconstituționale.

6. **Infirmarea de către Înalta Curte de Casație și Justiție a Deciziei Curții Constituționale nr. 62/2007 — neconstituționalitatea „dezlegării date problemelor de drept judecate”**

Excepția de neconstituționalitate ridicată în prezenta cauză înfățișează, în cadrul examinării constituționalității art. 414⁵ alin. 4 din Codul de procedură penală, o interpretare a dispozițiilor legale referitoare la recursul în interesul legii care a condus, astfel cum s-a arătat, la infirmarea unei decizii a Curții Constituționale.

Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 146 lit. d) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, precum și al art. 1—3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) și al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi:

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE

Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de Veronica Antela și Oana Dănioc în Dosarul nr. 23.556/245/2011 al Judecătorei Iași — Secția penală, având ca obiect dispozițiile art. 414⁵ alin. 4 din Codul de procedură penală, și constată că „dezlegarea dată problemelor de drept judecate” prin Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție — Secțiile Unite nr. 8 din 18 octombrie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 416 din 14 iunie 2011, este neconstituțională, contravenind prevederilor art. 1 alin. (3), (4) și (5), ale art. 126 alin. (3), ale art. 142 alin. (1) și ale art. 147 alin. (1) și (4) din Constituție și Deciziei Curții Constituționale nr. 62 din 18 ianuarie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 104 din 12 februarie 2007.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Judecătorei Iași — Secția penală și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 29 aprilie 2013.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE,

AUGUSTIN ZEGREAN

Magistrat-asistent,
Oana Cristina Puică

Întrucât, față de textul constituțional al art. 126 alin. (3), sintagma „dezlegarea dată problemelor de drept judecate”, cuprinsă în art. 414⁵ alin. 4 din Codul de procedură penală, nu poate privi decât interpretarea și aplicarea unitară a conținutului dispozițiilor legale de către instanțele judecătorești, interpretarea acestei sintagme la care a ajuns Înalta Curte de Casație și Justiție prin Decizia nr. 8/2010 este neconstituțională, contravenind prevederilor constituționale ale art. 1 alin. (3) și (5) care consacră principiul securității juridice, ale art. 1 alin. (4) referitoare la principiul separației și echilibrului puterilor — legislației, executivă și judecătorească — în cadrul democrației constituționale, ale art. 126 alin. (3) privind rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție, ale art. 142 alin. (1) potrivit cărora „Curtea Constituțională este garantul supremației Constituției” și ale art. 147 alin. (1) și (4) referitoare la efectele deciziilor Curții Constituționale.

Procedând la această interpretare, Înalta Curte de Casație și Justiție s-a erijat în instanță de control judiciar al Deciziei nr. 62/2007 pronunțate de Curtea Constituțională.

Întrucât acest precedent afectează grav securitatea juridică și rolul Curții Constituționale, se impune sancționarea oricărei interpretări a dispozițiilor art. 414⁵ alin. 4 din Codul de procedură penală, ce reglementează obligativitatea dezlegărilor date problemelor de drept judecate de Înalta Curte de Casație și Justiție pe calea recursului în interesul legii, în sensul că ar oferi acestor instanțe posibilitatea ca, pe această cale, în temeiul unei norme infracosteționale, să dea dezlegări obligatorii care contravin Constituției și deciziilor Curții Constituționale.

7. **Efectele deciziei Curții Constituționale**

Prezenta decizie determină — de la data publicării sale în Monitorul Oficial al României, Partea I — restabilirea, pentru viitor, a efectului general obligatoriu al Deciziei Curții Constituționale nr. 62/2007 și a aplicării normelor de incriminare a insultei și calomniei conținse în art. 205 și 206 din Codul penal, precum și a dispozițiilor art. 207 din Codul penal privind proba verității, cu respectarea prevederilor art. 15 alin. (2) din Constituție.